KDU-ČSL

ENERGIE

11+1 otázka, které máte, a na které vám nikdo neodpověděl

1 Proč ČEZ tak brutálně zdražuje, když má rekordní zisky?

Protože není ČEZ jako ČEZ. V roce 2006 u elektřiny a v roce 2007 u plynu poprvé mohly domácnosti objednat dodávku energií od dodavatele, kterého si vyberou. Byla ukončena cenová regulace plynu a silové elektrické energie (tedy proudu samotného), a od té doby je státem regulována jen cena distribuce, tedy poplatky za samotný „dovoz“ plynu a elektrické energie domů prostřednictvím společností jako je ČEZ-Distribuce, EG.D, GasNet a jiné. Cena samotných komodit, tedy elektřiny a plynu se od té doby odvíjí od tržních cen a nutno dodat, že to znamenalo pokles celkových cen v uplynulých více jak 10 letech.

Od té doby jsou dodavateli elektřiny a plynu třeba společnosti ČEZ Prodej, E-ON, Pražská plynárenská, Innogy, Centropol, a patřila mezi ně i zkrachovalá Bohemia Energy. A tyto dodavatelé nakupují energii na základě tržních cen od výrobců energie, kterými jsou u nás třeba ČEZ, nebo Sev.En (Severní energetická Pavla Tykače) i holding EPH Daniela Křetínského. A tak ČEZ (tedy mateřská společnost) prodává vyrobenou elektřinu ČEZu Prodej (dceřinka), která tuto energii dál prodává nám, majitelům domů a bytů.

A tuto energii musí za stejných podmínek prodat i jiným dodavatelům energií, jinak by docházelo k protiprávnímu poškozování tržního prostředí. Tito dodavatelé mají při nákupu různé strategie a podle toho se jim podaří nakoupit jednou lépe, jednou hůře, a spolu s marží, kterou si určí, jsou tyto nákupní ceny hlavním určujícím parametrem konečné ceny pro odběratele.

Protože jsou ceny energií vysoké, tak mateřský ČEZ (výrobce elektřiny) má rekordní zisky. Ale zisk ČEZu Prodej (dodavatel elektřiny) se pohybuje okolo nuly.

2 Proč rostou ceny pro domácnosti na rok 2023, když teď elektřina i plyn zlevnily? Zase nás dodavatelé okrádají?

Ne, ale odpovědný dodavatel pro své zákazníky nakupuje postupně několik let dopředu. Dodavatel, který nenakupoval dopředu a sliboval dobré ceny, byla Bohemia Energy, a všichni víme jak to dopadlo.

Takže to funguje tak, že na rok 2023 velcí dodavatelé nakoupili třeba 20 % potřebného množství elektřiny už v roce 2019 průměrně třeba za 40 euro za MWh, v covidovém roce 2020 mohla být cena už třeba jen 30 euro a on koupil dalších 20 %, v roce 2021 kupoval dalších 20 % energie už za 60 euro, a letos bohužel už dalších 20 % za průměrně 400 euro. Zbylých 20 % potřebné energie pro příští rok bude dokupovat v průběhu roku 2023 za spotové ceny podle potřeby svých zákazníků a dodavatel odhaduje, že průměrně to bude stát 300 euro za MWh. Průměrný náklad na nákup energie tak je pro něj 166 euro za MWh, k tomu musí připočíst svou marži a vyjde mu cena pro koncového zákazníka třeba 210 euro, to je cca 5100 Kč za MWh. Co teď skutečně zlevnilo, jsou tzv. spotové dodávky, tedy nákup elektřiny na burze s dodávkou následující den, tyto ceny se poslední 2 týdny pohybovaly okolo 3000 Kč/MWh, teď se pohybují okolo 5000 Kč. Ale stejně tak tyto spotové ceny v srpnu 2022 byly průměrně téměř 11 000 Kč/MWh.

Eldaniel - Czech elves database

3 Nemělo by tedy smysl teď přejít na spotové tarify, když jsou níž?

Ne. Odebírat elektřinu za spotové tarify, tedy na bázi denních cen, je ryzí spekulace. Pokud má někdo odvahu koupit třeba akcie obchodované na burze s vidinou, že na tom vydělá při růstu ceny akcie, stejně tak může spekulovat, že cena energie bude klesat a to se mu vyplatí. Ale je to velmi riskantní krok pro odběratele a v dnešní době ještě více. Já osobně jsem nikdy neodebíral energie na základě spotových tarifů, a nikdy to dělat nebudu. Pokud má domácnost plánovat své výdaje, tak při relativně dlouhodobě stejné spotřebě si dokáže spočítat, kolik za energii zaplatí, třeba pomocí volně dostupných kalkulaček na internetu. U spotových cen to nikdy nebude dopředu vědět, a může se to velmi prodražit.

4 Proč tak energie teď zdražila, vážně za to může jen válka na Ukrajině nebo kroky Německa v zelené politice?

Důvod extrémního nárůstu cen leží v několika oblastech. Není to poprvé, kdy energie výrazně zdražila, ale letos je to extrém. V červenci 2008 se cena elektřiny poprvé přiblížila hranici 100 euro za MWh, ale než se tyto ceny stačily propsat do ceníků dodavatelů, tak padla v září 2008 banka Lehman Brothers, začala finanční krize a ceny energií se prudce propadly a až do poloviny roku 2021 se pohybovaly ve vlnách do 50 euro za MWh, a v tu dobu začaly ceny růst. To vše po období, kdy po odeznění finanční krize začalo Německo masivně budovat obnovitelné zdroje energie, přičemž ty na fosilní paliva a jaderné jen pomalu vypínalo, a tak na trhu byl přebytek energií a cena byla dlouhodobě nízká. Tak nízká, že nedávalo smysl vůbec budovat nové zdroje energie. Pak se začaly spolu s odstavováním starých elektráren v Německu ceny elektřiny zvyšovat, ale přišel covid, který způsobil propad ekonomické výroby, tedy i poptávky po elektřině a ta cena znovu spadla. Mezitím Rusko plynovodem Nord Stream dodávalo do Německa ohromné množství plynu za nízkou cenu, v roce 2020 třeba i za 8 euro za MWh, a Německo a obecně Evropa si na to zvykla, téměř se stala závislou, a svůj přechod k zelené energii postavila na dočasném využití levného zemního plynu pro výrobu elektřiny. Dnes vyrábí Německo asi 25% své elektřiny ze zemního plynu, takže panika spojená s jeho možným nedostatkem vyšponovaly ceny plynu, a tím i cenu elektřiny.

5 A zase to Německo, ta nešťastná lipská burza, proč tam prodáváme naši elektřinu?

Protože elektřina je komodita, stejně jako třeba mléko nebo železo. A komodita v Evropské unii nemá hranice. Když na jaře 2020 při první vlně covidu klesla cena benzínu někam až na 23 korun za litr, to nám nevadilo, ale bylo to kvůli tomu, že jsme přestali jezdit, spotřeba pohonných hmot klesla třeba o 10%, ale ceny až o 50%. Protože na trhu byla panika a přetlak nabídky nad poptávkou.

A když Rusko přestalo na podzim minulého roku plnit své pronajaté zásobníky na zemní plyn v západní Evropě plynem, bylo zřejmé, že se něco děje. Únorová invaze Ruska na Ukrajinu, kterou doprovázelo postupné téměř zastavení exportu plynu do Evropy nám řeklo, že na podzim 2021 zahájilo Rusko svou ekonomickou válku s Evropou. A všimněte si, že ty výpadky se týkají jen plynu, o ropě z Ruska téměř neslyšíme, protože Evropa byla násobně více závislá na plynu než na ropě z Ruska. A ropu je taky výrazně jednodušší dovézt lodí než zemní plyn v podobě LNG.

Dnes už si nikdo nechce připustit, že liberalizaci trhu v letech 2007 a 2008 vděčíme za to, že účty za elektřinu a plyn domácnostem klesly nebo mohly klesnout, když si vybraly jiného alternativního dodavatele. Ale teď se trhy zbláznily, a bohužel burzovní mechanismy na to nebyly připraveny. To se teď pomalu mění a bude měnit. A proč nemá smysl uvažovat o zastavení vývozu?

Eldariel - Czech elves database

Jednak to ani kvůli provázání elektrických sítí technicky téměř nejde, a hlavně, když my zastavíme vývoz elektřiny do Německa, tak oni mohou zastavit dovoz plynu či ropy k nám a máme ještě větší problém. Obecně ale nevyvážíme elektřinu do Německa, ta bilance je přibližně vyrovnaná, historicky vyvážíme na Slovensko, ale není to žádné velká kvantum energií.

6 Můj soused i já máme už stejného dodavatele, já jsem dostal teď jako nový zákazník 2x vyšší cenu než můj soused, a to máme stejný tarif, jak je to možné?

Protože vy jste pro dodavatele nový klient, pro kterého nenakupoval dopředu, tak jak jsme si vysvětlili v otázce 2, pro vás tak musí nakoupit teď všechno naráz, když je cena vysoko. Ale váš soused je u něj třeba už řadu let a teď těží z věrnosti, protože část té energie pro něj jeho dodavatel nakoupil ještě než začaly ceny prudce růst. Dnes nemá moc smysl přecházet mezi dodavateli, kteří jsou tradiční a velcí, protože nový vám nemůže nabídnout tak nízkou cenu, jako ten, který s vámi počítá. Ale pokud váš předchozí dodavatel nenakupoval dopředu, a teď vám nabízí vysokou cenu za dodávku, která je třeba i vyšší než cena, kterou vám nabídne některý z velkých tradičních dodavatelů. V takovém případě, má smysl uvažovat o přechodu k tomu většímu dodavateli. Jednak třeba trochu ušetříte, ale do budoucna se dostanete také mezi jeho věrné zákazníky a můžete z toho těžit tak, jako nyní váš soused.

Konkrétně jeden z velkých dodavatelů (ne ČEZ) letos v létě svým dlouholetým zákazníkům dával smlouvy s fixovanou cenou na celé 2 roky dopředu s cenou elektřiny kolem 3000 korun za MWh, a novým nabízel 8000 korun za MWh. Jen proto, že s těmi původními počítal, ale s těmi novými ne.

7 Dodavatel mi napsal, že mi cenu zastropoval, ale stejně se mi strašně zvedly zálohy, jak je to možné?

Nejvýznamnější krok naší vlády v boji s energetickou krizí bylo zastropování cen, tedy určení maximální možné ceny dodávky elektrické energie na 6 Kč/kWh bez DPH a plynu na 2,5 Kč/kWh bez DPH, tedy tak často omílané 6 a 3 koruny s daní. To platí pro domácnosti a malé i střední podniky. Jenže i tak ve srovnání s cenami energií platnými před 2 roky je to třeba trojnásobný nárůst. A to se musí nutně projevit u záloh, které jsou odvislé od poslední spotřeby a platné ceny dodávky. Prudší nárůst je u cen za zemní plyn, protože u elektřiny výrazně větší část koncové ceny tvoří cena za distribuci než jak je tomu u plynu. Ale pozor, rozdíl mezi ceníkovou cenou energie a stropem není ztrátou dodavatele energie, tento rozdíl bude hradit stát ze státního rozpočtu. A u jednotlivých domácností to mohou být i desetitisíce korun za rok 2023, ojediněle i více jak 100 000 Kč za spotřebu rodinného domu, který není zateplen.

8 A nepomohlo by mi stropování, které zařídila Evropská unie?

Evropská unie dala členským státům možnost u výrobců energie část ceny, kterou inkasují od svých zákazníků, odebrat do státního rozpočtu a z toho hradit právě rozdíl cen, který jsme si vysvětlili v předchozí otázce. Popis celého systému by byl velmi dlouhý.

9 Co mám dělat, mám si pořídit třeba fotovoltaiku?

V prvé řadě je potřeba se podívat na množství elektřiny a plynu, které spotřebujete. Nejlevnější energie je ta, kterou nespotřebujete. A taky na svůj dům, vybavení domácnosti, zvyky a tak. Máte 20 let starý mrazák?

Eldariel - Czech elves database

Okamžitě jej vyvezte, cena za jím spálenou elektřinu je výrazně vyšší než úspora za to, že potraviny koupené v akci zmrazíte a postupně spotřebujete. A stejně tak ovoce z léta zamražené celou zimu v mrazáku vám vaši jarní buchtu strašně prodraží. Táhne vám chlad přes okna či dveře? Úplně špatně, poraďte se ohledně dotací Nová zelená úsporám a co nejdříve je vyměňte. Ale po výměně oken naopak nezapomeňte na pravidelné, ale rychlé větrání, nebo se u vás zabydlí plíseň, kterou jste předtím neznali, protože za vás větral průvan. Stejně tak televize, která jede celý den, je neskutečný žrout energie.

Máte dům zateplen? Pokud ne, tak radši zateplete stěny a strop než abyste montovali fotovoltaické panely. Ušetříte víc a do baráku a na střechu nemusíte montovat další zařízení. Fotovoltaika by měla přijít na řadu až jako jedna z posledních. A poslední důležitá rada, v průběhu dne neměňte výrazně teplotu v bytě, celkové náklady na vytápění budou výrazně vyšší než pokud máte stále nastavenu konstantní teplotu. Jako v autě, spotřeba při jízdě stálou rychlostí je vždy menší než při jízdě ve stylu brzda-plyn.

Tepelné čerpadlo je skvělá věc, ale zejména do nových domů. Má nejlepší účinnost při kombinaci s podlahovým vytápěním. Pokud Váš dům a jeho topení (radiátory) pamatují Husáka, nebo je ještě starší, nemusí být instalace čerpadla tou pravou cestou pro vás. Do podlahového topení jde voda o teplotě 20 až 30 stupňů Celsia, do standardních starých radiátorů přes 50 stupňů. Proto se vždy poraďte se seriózní firmou, co by pro Váš konkrétní dům bylo vhodné. A pamatujte, že nejlevnější není vždy nejlepší. Bohužel někdy to můžete zaplatit 2x, jednou při montáži, podruhé při provozu kvůli zvýšené spotřebě při nevhodně zvoleném způsobu vytápění. Věnujte několik večerů vyhledávání zkušeností jiných lidí na internetu, vyhledávač napoví. Pro první přehled to postačuje.

10 Zůstanou ceny pořád tak vysoko? Nebylo by lepší se s tím Ruskem vážně domluvit?

Snad nezůstanou, nesmí. V principu s Ruskem se nemá smysl ani bavit, vždyť nejen ČEZ, ale i řada dalších evropských podniků mají stále platné smlouvy na dodávky plynu z Ruska, a Rusko a ruské plynárenské podniky tento plyn úmyslně neposílají. Ano, Nord Stream je mimo provoz, ale máme řadu dalších plně funkčních plynovodů, přes které by mohlo téct více plynu než přes Nord Stream samotný. A když Rusko ani teď neplní platné smlouvy, proč bychom si měli myslet, že je plnit začne?

Naopak, musíme se úplně zbavit závislosti na Rusku. To neznamená, že už nikdy od Ruska nic nekoupíme. Jen na něm nesmíme být závislí jako tomu bylo doteď a základ spotřeby plynu i ropy musíme být schopni koupit jinde než v Rusku.

Do dvou, max. do tří let cena klesne, a můj osobní, zcela soukromý názor je, že pak budeme kupovat za cenu přibližně na úrovni, kde ji vláda dnes zastropovala. Tedy oproti dřívějším cenám budeme platit přibližně trojnásobek. Je to bohužel daň tomu, že dříve byla energie extrémně levná, až tak levná, že se ji téměř nevyplácelo vyrábět.

11 Proč ČEZu stát půjčil 3 miliony euro, když má tak obrovské zisky?

Protože zisk a cash-flow není jedno a to samé. Přestože ČEZ prodává přes burzu jen menší část energie a větší část jde formou přímých kontraktů s jednotlivými odběrateli, obchod přes burzu funguje tak, že burza ručí za to, že co se domluvilo, to proběhne.

Eldariel - Czech elves database

A tak třeba mohl ČEZ v roce 2020 prodat na burze řekněme firmě F 1 MWh elektrické energie, kterou jí dodá v roce 2023, za 30 euro. A aby ČEZ nebyl v pokušení, když dnes ta cena je výrazně vyšší, tuto 1 megawatthodinu prodat někomu jinému za vyšší cenu, musí na burze složit jistinu v hotovosti, a té jistině se říká margin call. Vypočítá se tak, že se od aktuální ceny na burze (řekněme třeba 450 euro) odečte cena, za kterou byla ta 1 MWh prodána (v našem případě to bylo 30 euro) a ten rozdíl ve výši 420 euro je hodnota margin callu. Prakticky to znamená, že ČEZ musí dát burze do depozitu 420 euro „v hotovosti“, a tuto tam držet až do doby, než tu 1 MWh zákazníkovi dodá. Jakmile ji zákazník dostane, tak burza ČEZu ty peníze vrátí. Kdyby ale ČEZ selhal, a onu megawatthodinu nechtěl zákazníkovi dodat, tak organizátor burzy koupí onu megawatthodinu na burze, firma F mu dá oněch 30 euro, které měla domluvené s ČEZem, burza použije peníze z margin callu, které u ní musel deponovat ČEZ, a tak beze ztráty splní to, co mělo být splněno. A protože třeba na konci srpna 2022 najednou vyletěla burzovní cena až na 1000 euro za MWh, tak ČEZ za všechny dříve přes burzu prodané dodávky elektrické energie musel okamžitě složit tyto margin cally. A konkrétně jen 26. srpna šlo o částku neuvěřitelné 2 miliardy euro, tedy 50 miliard korun českých, za jeden jediný den.

A přesně na tyto jistiny ČEZ použil peníze půjčené státem. Ale takto pomáhají svým velkým energetickým společnostem státy všude v Evropské unii, protože takové obrovské sumy peněz nejsou ty společnosti schopny samy dát, ani když si půjčí u bank. Ale půjčka ČEZu je úročená, takže státu ČEZ zaplatí úroky.

Dobrou zprávou je, že po skončení tohoto roku by s ohledem na historii prodejů mělo dojít k výraznému poklesu peněz nutných na tyto margin cally, protože klesne množství energie přes burzu prodané, naroste průměrná prodejní cena a zároveň pomalu klesne cena elektřiny.

12 Proč je toto povídání tak dlouhé?

Protože celá problematika je strašně složitá, a přestože jsem se snažil být stručný, moc to nejde, abych nevypustil podstatu věci. Situace je extrémně složitá, ale když jdete k jádru věci, celá mozaika informací vykreslí jasný obrázek. Na začátku prudkého růstu cen energií byla ekonomická válka Ruska proti Evropě, které Rusko slíbilo levný plyn, aby jej následně zastavilo. A bohužel Evropa na tuto lest skočila.

Eldaniel - Czech elves database